

INGEZONDEN.

DE OORSPRONG DER AMBULANCES BIJ DE LEGERS EN VAN HET ROODE KRUIS.

I.

Vergun ook mij een paar opmerkingen te maken, maar dan van historischen aard, naar aanleiding van collega SALM's feuilleton op bldz. 117 van dezen jaargang. Toen ik dit las, heb ik mij afgevraagd, of de zetter soms moeite heeft gehad met des inzenders handschrift, maar ik heb tevens de mogelijkheid overwogen, of de schrijver van het stuk in *Les Annales* wel behoorlijk thuis is op het veld der geschiedenis, en altemet tot degenen behoort, die, na een blauwen Maandag aan geschiedenis te hebben gedaan, zich inbeelden, dat zij er dan ook wel over kunnen schrijven?

Het trof mij uitermate, dat SPRENGEL, die nota bene de vader der Fransche chirurgie wordt genoemd, GUY DE CHAULIAC zou hebben aangespoord om instrumenten te vervaardigen, bestemd om vreemde lichamen uit wonden te verwijderen. Collega SALM schrijft, dat „wij dat voor het eerst hooren”. Ik ook, want tot dusver hebben de geschiedkundigen LANFRANC van Milaan voor den grondlegger der Fransche chirurgie gehouden, en zij nemen als vaststaande aan, dat reeds in de klassieke oudheid zulk soort van instrumenten bekend was. Maar wie is dan die SPRENGEL? Soms KURT SPRENGEL, die in het begin der vorige eeuw de overbekende „Versuch einer pragmatischen Geschichte der Arzneykunde” heeft geschreven?

Ook met dien ROBERTI FLUDD is er, vrees ik, iets niet in den haak. Want primo was hij geen Jezuiet, secundo heette hij ROBERT en te tio is hij te laat op de wereld gekomen — hij is in 1574 geboren — om de barbiers, die vóór den tijd van JERÔME BRAUNSWEIG (1497) en JEAN GERSDORF¹⁾ (1517) de legers zouden hebben gevolgd, op de hoogte van zijn methode te kunnen brengen. Dat zou hij met al zijn zwarte kunst nooit hebben kunnen klaarspelen.

Dat opnieuw A. PARÉ uitvinder van de ligatuur wordt genoemd, is ook niet in overeenstemming met de feiten. Over de onderbinding der vaten wordt reeds door de klassieken gesproken, met name door PAULUS AEGINATA (Boek IV, sect. LIII) en door CELSUS (Boek V, cap. 26:21). En wil men nog iemand, die ons nader aan het hart ligt, dan noem ik JAN YPERMAN, die, in zijn „Cyrurgie”, geschreven in het begin der veertiende eeuw, zich over de methode in dezer voege heeft uitgelaten: „Die sekerste cure van bloede te stremmene es dat men die arterie of adere uuthale ende mense verdraye ende toebinde daerna”. En na opgemerkt te hebben, dat er meesters zijn „diere opleggen gebernde plumen ende andere gebernde vilt”, verklaart hij: „Ic heb u geseit na minen wetene beste dattie oude meesters antierden. Ende ic wasser noyt met bedrogen”.

Wat de bewering betreft, dat men vroeger in het geheel niet voor de gewonden zorgde, merk ik op, dat er in de onheid wel degelijk lieden bestonden, die zich met de behandeling van gewonde krijgslieden bezighielden. De Indische vorsten, en ook ALEXANDER DE GROOTE, hielden er in hun legers artsen op na, wier taak het was de zieke krijgslieden te behandelen. Maar reeds vóór dien tijd moeten er legerartsen hebben bestaan. HOMEROS toch spreekt met lof over den „genezenden man, die de pijl uitsnijdt en met verzachtende zalf verbindt”, en hij verklaart, dat zulk een voor velen telt.

Aan zulk een wondarts herinnert de welbekende schilderij, die in een huis te Strabae is gevonden en thans in het museum te Napels prijkt. Zij stelt voor den chirurg IAPIX, bezig zijnde met behulp van een „forceps” een vreemd voorwerp, vermoedelijk een pijlpunt, uit de dij van een krijgsman te verwijderen. Dat in de Romeinsche legioenen

¹⁾ Lees: HIERONYMUS BRUNSCHWIG en HANS VON GERSDORFF.

legerartsen aanwezig waren, bewijzen sommige grafsteenen, waarop zulke functionarissen met naam en toenaam zijn vermeld. Ook de zoeven genoemde YPERMAN heeft meer dan eens als officier van gezondheid dienst gedaan. Hij vergezelde een troep krijgsknechten, die uitgezonden was om het huis Wijnendael aan de handen van den graaf DE NEVERS te ontrukken en een andere maal heeft hij gediend bij den troep, die dóór de Yperensche overheid in het veld was gezonden, naar aanleiding van een twist tusschen die van Brugge en LOUIS DE CRÉCY, graaf van Vlaanderen. In een stadsrekening van 1325 leest men: „Meester JEHAN YPERMAN van sinen solarissen dat hi was int here 8 ₧”.

Amsterdam, 31 Januari 1917.

E. C. VAN LEERSUM.

II.

Ik moet erkennen, dat dr. SALM in zijn feuilleton niet spreekt van het Tractaat van Genève van 1906, maar van dat van 1864, en dat dus mijn uitgangspunt foutief was. Het geschiedkundig overzicht van dr. SALM gaat niet verder dan de eerste conventie, al zal men moeten toegeven, dat door de aanhechting van beschouwingen over de tegenwoordige organisatie van het Rode Kruis in Frankrijk de indruk ontstaat, dat wat vooraf gezegd werd over dat „Rode Kruis” ook op het later vermelde nog toepasselijk is. Echter rijzen bij mij na de lezing van het antwoord van dr. MONNIKENDAM de volgende vragen en bedenkingen op:

1°. Was dr. MONNIKENDAM zelf lid van de commissie tot samenstelling van de „Handleiding voor den (Indische) Ziekenverpleger te Velde (Batavia 1911)? Zoo ja, herinnert hij zich dan, dat met opzet, tegen beter weten in, de uitdrukking: *onzijdigheid* in die handleiding is gehandhaafd; zoo neen, hoe komt hij dan aan zijn „geloof”, dat die handhaving van dat woord niet berust op sleur of op een onscherp onderscheiden van letter en geest van de vroegere en tegenwoordige bepalingen der Geneefsche overeenkomsten¹⁾.

Aangenomen echter een ogenblik, dat het: „Toch geloof ik niet, dat dit het geval was”, eigenlijk beteekent: „Ik weet, enz....”, vraag ik mij af, of niet de samenstellers van genoemde „Handleiding” een fout begingen, toen zij het woord: *onzijdigheid* lieten drukken, al had dit in de conventie van Genève van 1864 een rol gespeeld.

Dr. MONNIKENDAM voert ter verdediging aan:

a. Dat het beter begrijpelijk voor de ziekenverplegers zou zijn, dan de tegenwoordig in het Tractaat gebruikte zinswendingen. Ik merk hiertegen op, dat de ervaring mij leerde, dat de Nederlandsche ziekenverplegers en dragers te dien opzichte dikwijls zeer zonderlinge denkbeelden uitten, o. a. van „weerloos” zijn, of „geheel buiten den oorlog”, „geheel buiten het leger” staan, „niet-mee-doen”, wat begrijpelijk is, als men bedenkt, dat voortdurend over „Nederland onzijdig” werd gepraat en geschreven. Te meer is hun verwarring begrijpelijk, daar hoogst intellectuele menschen als de afgevaardigden ter conventie van 1906 het woord in kwestie liever lieten vervallen van wege de moeilijke definieerbaarheid, of omdat het in volkenrechtelijken zin een andere beteekenis heeft;

b. Dat eigenlijk ook de uitdrukkingen van 1906 een ruimere beteekenis hebben dan die van 1864. Ik heb hier bij het veldleger de gelegenheid niet, de Handelingen van de Conventie van 1906 na te gaan. Maar ik betwijfel, of bij alle deelnemers de bedoeling heeft voorgezeten, den betreffenden bepalingen een ruimer beteekenis te geven. Ik meen, dat ik denzelfden indruk ook uit de courantenverslagen over de Conventie in 1906 heb gekregen. Dr. MONNIKENDAM haalt het zelf aan, dat er in *zuiver militaire* kringen de wensch was om het tractaat geheel op zijde te zetten. Ik stel mij de tot stand gekomen bepalingen als een soort compromis voor tusschen partijen, die zelfs

¹⁾ *Nonnumquam* d. b. H. beteekent: die goede Homerus vergist zich nog al eens (n.l. vrij dikwijls). Dat heeft toch dr. MONNIKENDAM van de Indische officieren van gezondheid niet gezegd of gedacht willen hebben! Een dergelijk citaat wordt meestal in vergoelijkenden zin gebruikt.